Valiokunnan lausunto LaVL 2/2026 vp– U 24/2026 vp

Lakivaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ampuma-aseiden kaupan ja muiden ampuma-aseisiin liittyvien rikosten torjumisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1260 muuttamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ampuma-aseiden kaupan ja muiden ampuma-aseisiin liittyvien rikosten torjumisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1260 muuttamisesta (U 24/2026 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva, oikeusministeriö
- johtava asiantuntija Mika Lehtonen, sisäministeriö
- johtava laamanni Timo Heikkinen, Itä-Uudenmaan käräjäoikeus
- syyttäjäylitarkastaja Tapio Rasila, Syyttäjälaitos
- professori Sakari Melander

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Poliisihallitus
- Tulli
- Asekauppiaiden Liitto ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 26.2.2026 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ampuma-aseiden kaupan ja muiden ampuma-aseisiin liittyvien rikosten torjumisesta sekä

Valiokunnan lausunto LaVL 2/2026 vp

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1260 muuttamisesta (COM(2026) 102 final, jäljempänä ”direktiiviehdotus”).

Direktiiviehdotuksen pääasiallinen sisältö käy ilmi valtioneuvoston kirjelmästä (U 24/2026 vp).

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa ehdotuksen tavoitetta suojella EU-kansalaisia laittomien ampuma-aseiden uhalta. Valtioneuvosto katsoo ampuma-aserikollisuuden kansainvälisen ja kansallisen tilannekuvan puoltavan riittävän yhtenäisen rikosoikeudellisen sääntelyn omaksumista EU-tasolla. Valtioneuvosto on pitänyt tärkeänä, että EU:n rikosoikeudelliset instrumentit erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden ja laittoman asekaupan torjumiseksi ovat ajan tasalla. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että kysymys on ihmisten hengen ja terveyden suojaamisen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisen kannalta keskeisestä rikosoikeudellisesta sääntelystä.

Valtioneuvosto pitää huolestuttavana ehdotuksen tilannekuvaa, jonka mukaan ampuma-aseiden rikollinen kysyntä ja saatavuus ovat lisääntymässä ja laittomat ampuma-aseet mahdollistavat laaja-alaisesti vakavien ja järjestäytyneesti tehtyjen rikosten kuten huumekaupan, kiristysten, ryöstöjen ja jengiväkivallan tekemisen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotuksella puututaan riskiin aseiden päätymisestä käynnissä olevista konflikteista laittomille markkinoille. On perusteltua pyrkiä siihen, että jäsenvaltioiden ampuma-aserikollisuutta koskeva lainsäädäntö on ajantasaista sekä riittävän yhdenmukaista ja kattavaa.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että ampuma-aserikollisuutta on mahdollista torjua ja myös torjutaan muulla unionin sääntelyllä ja muilla kuin lainsäädännöllisillä toimenpiteillä. Tehokas puuttuminen tähän rikollisuuden alaan ja sen ennalta estäminen vaativat kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja yhteistyötä kaikkien jäsenvaltioiden välillä. EU:n rikosoikeudellisilla toimenpiteillä on samalla tärkeä rooli vakavan rajat ylittävän rikollisuuden torjumisessa.

Valtioneuvosto korostaa valmisteltavan sääntelyn sisältöön liittyen sitä, että EU-tason rikoslainsäädännön valmistelussa on kunnioitettava kansallisten oikeusjärjestelmien perinteitä ja erityisesti seuraamusjärjestelmän sisäistä johdonmukaisuutta. Tärkeää on kansallisen liikkumavaran säilyttäminen siten, että niin luonnollisille henkilöille kuin oikeushenkilöillekin määrättävien seuraamusten ja toimenpiteiden järjestelmä muodostaa kansallisesti selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden, jossa vältetään seuraamusten ja toimenpiteiden päällekkäisyyttä ja huolehditaan kaksoisrangaistavuuden kiellon toteutumisesta.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että rikosoikeudellisen sääntelyn valmistelussa erityisen merkityksellisiä ovat rangaistusten oikeasuhtaisuuden vaatimus sekä rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, joka edellyttää rikosoikeudellisen sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna, että EU:n rikosoikeudellisen sääntelyn muotoilemisessa hyödynnettäisiin kansallisen joustonvaran mahdollistavia EU:n aineellisen rikosoikeuden mallisääntöjä, jotka hyväksyttiin neuvoston päätelminä joulukuussa 2025. Tästä lähtökohdasta

poikkeaa nyt käsiteltävässä ehdotuksessa esimerkiksi se, että jäsenvaltion olisi säädettävä rangaistuksen lieventämisperusteiksi kaikki direktiiviehdotuksessa sellaisiksi todetut.

Valtioneuvoston mukaan neuvotteluissa on lisäksi pyrittävä siihen, että direktiivin sääntely ei aiheuta tarpeetonta hallinnollista ja kustannuksia aiheuttavaa taakkaa koskien esimerkiksi kansallista koordinaatiota ja yhteistyötä ja niihin liittyvää kansallista ampuma-asealan yhteyspistettä sekä tilastotietojen keräämistä ja toimittamista ja että direktiivin sääntely on mahdollisimman hyvin sovitettavissa yhteen jo olemassa olevien kansallisten järjestelmien kanssa.

Valtioneuvosto toteaa, että laillisuusperiaatteen näkökulmasta direktiiviehdotuksen rikosten määritelmät edellyttävät vielä lähempää tarkastelua niiden täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden varmistamiseksi. Tämä liittyy erityisesti kriminalisointien perustumiseen muissa instrumenteissa olevaan sääntelyyn.

Valtioneuvosto katsoo, että ampuma-aserikollisuutta edistäviä tekoja tulee torjua tehokkaasti. Tästä huolimatta digitaalisia teknisiä suunnittelutiedostoja koskevien rikosten sisällyttämistä direktiiviin on harkittava huolellisesti sekä kriminalisointien perusteltavuuden että sisällön kannalta. Lisäksi oikeusperustana olevan SEUT 83 artiklan 2 kohdan soveltuvuutta näihin tekoihin on vielä arvioitava tarkemmin, koska taustalla eivät ole ampuma-asedirektiivin, ampuma-aseasetuksen tai ampuma-asepöytäkirjan määräykset. Digitaaliseen toimintaan puuttumisen kannalta tehokkaita voivat olla myös muut kuin rikosoikeudelliset, esimerkiksi teknologiset keinot. Myös EU:n rikosoikeudelliselta sääntelyltä voidaan edellyttää toimivuutta, mikä liittyy erityisesti valvontaan ja käytännön mahdollisuuksiin saada rikoksentekijöitä kiinni. Suunnittelutiedostoihin liittyvät teot olisivat valmisteluluonteisia, mihin nähden suunnittelutiedostojen levittämisen säätäminen rangaistavaksi myös huolimattomuudesta tehtynä olisi pitkälle menevää ja poikkeuksellista rikosoikeudellista sääntelyä, ja vaikuttaisi olevan ristiriidassa direktiiviehdotuksessa levittämisteolta edellytettävän tietoisuusvaatimuksen ja sääntelylle asetettavan suhteellisuusvaatimuksen kanssa.

Valtioneuvosto toteaa, että direktiiviehdotuksen mukaiset rikoksille vähintään säädettävät enimmäisvankeusrangaistukset ovat merkittävästi ampuma-aserikoksen kansallisesti säädettyä enimmäisrangaistusta korkeampia ja osittain myös poikkeavat rikosoikeuden alan direktiiveissä tavanomaisesti käytettävistä. Direktiivistä neuvoteltaessa on kiinnitettävä huomiota oikeasuhtaisuuden vaatimuksen toteutumiseen niin, että enimmäisrangaistukset vastaavat kunkin rikoksen vakavuutta ja ovat myös asianmukaisessa suhteessa muista rikoksista EU-tasolla omaksuttuihin enimmäisrangaistuksiin. Neuvotteluissa on arvioitava myös sitä, missä määrin ampuma-aseisiin liittyviä rikoksia on perusteltua oikeasuhtaisuuden näkökulmasta eriyttää eri enimmäisrangaistusten alle.

Valtioneuvosto toteaa, että ampuma-aseisiin liittyvät rikokset ovat sellaisia, että niitä voidaan tehdä oikeushenkilön toiminnassa. Tämän vuoksi oikeushenkilön rangaistusvastuun liittäminen niihin on lähtökohtaisesti mahdollista. Valtioneuvosto kuitenkin kiinnittää seuraamusten oikeasuhtaisuuden näkökulmasta huomiota siihen, että oikeushenkilöiden sakkojen määräytymiseen liittyvät maailmanlaajuista kokonaisliikevaihtoa koskevat prosenttimäärät ovat

selvästi korkeampia kuin muissa rikosoikeuden alan direktiiveissä omaksutut ja EU:n aineellisen rikosoikeuden mallisäännöissä esimerkinomaisesti todetut.

Valtioneuvosto katsoo, että luonnollisille henkilöille vankeusrangaistuksen lisäksi määrättävien seuraamusten ja toimenpiteiden ja oikeushenkilöille sakon lisäksi määrättävien seuraamusten ja toimenpiteiden osalta on pyrittävä riittävän kansallisen liikkumavaran säilyttämiseen. Tämä lähestymistapa on linjassa EU:n muun rikosoikeudellisen sääntelyn ja EU:n aineellisen rikosoikeuden mallisääntöjen kanssa.

Valtioneuvosto toteaa, että direktiiviehdotuksessa ei ole tavanomaista artiklaa resursseista, jollainen artikla sisältyy useisiin rikosoikeuden alan direktiiveihin. Tällainen artikla direktiiviin voidaan sisällyttää, jos se neuvottelujen edetessä harkitaan perustelluksi.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Euroopan komissio antoi 26.2.2026 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ampuma-aseiden kaupan ja muiden ampuma-aseisiin liittyvien rikosten torjumisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1260 muuttamisesta (COM(2026) 102 final).

Direktiiviehdotuksen 1 artiklan mukaan direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä, jotka koskevat rikosten ja seuraamusten määrittelyä ampuma-aseiden alueella, sekä toimenpiteistä rajat ylittävän yhteistyön parantamiseksi ja säännöistä ampuma-aseiden takavarikoita koskevien vähimmäistietoaineistojen perustamiseksi. Ehdotuksen tavoitteena on suojella EU-kansalaisia laittomien ampuma-aseiden uhalta vähentämällä laittomien aseiden määrää ja niihin liittyviä rikollisia aktiviteetteja, yhdenmukaistamalla ampuma-aserikoksia ja rangaistuksia jäsenvaltioissa sekä parantamalla tiedon laatua ja saatavuutta uhan parempaa ymmärtämistä ja käsittelemistä varten. Ehdotus vaikuttaa kansallisesti etenkin rikoslain ampuma-aserikosta koskevaan sääntelyyn sekä viranomaisten toimintaan ampuma-aserikosten torjumisessa, selvittämisessä ja niihin liittyvän tiedon keräämisessä ja käsittelyssä.

Valtioneuvoston kirjelmästä ilmenevin tavoin direktiiviehdotuksessa katsotaan, että laittomat ampuma-aseet muodostavat vaarallisen uhkan EU-kansalaisten turvallisuudelle, sillä ne mahdollistavat laaja-alaisesti vakavien ja järjestäytyneesti tehtyjen rikosten kuten huumekaupan, kiristysten, ryöstöjen ja jengiväkivallan tekemisen. Tutkimukset osoittavat ampuma-aseiden rikollisen kysynnän ja saatavuuden olevan lisääntymässä. Riski aseiden päätymisestä käynnissä olevista konflikteista laittomille markkinoille on korkea. Lisäksi uhkaa lisäävät teknologiset edistysaskeleet kuten 3D-tulostaminen.

Lakivaliokunta pitää tavoitetta ampuma-aserikoksia koskevan riittävän yhtenäisen ja ajantasaisen rikosoikeudellisen sääntelyn omaksumisesta EU-tasolla lähtökohtaisesti kannatettavana. Laittomassa asekaupassa ja ampuma-aserikollisuudessa on kysymys ihmisten hengen ja terveyden suojaamisen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisen kannalta

keskeisestä rikosoikeudellisesta sääntelystä. Kyse on vakavasta ja vahingollisesta rajat ylittävästä rikollisuudesta, jonka torjumisessa EU:n rikosoikeudellisilla toimenpiteillä on tärkeä rooli.

Jälkikäteisten puuttumiskeinojen ja seuraamusten ohella valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä ampuma-aserikollisuuden tehokasta torjuntaa. Huomiota on siten aiheellista kiinnittää siihen, että ampuma-aserikollisuuden ennaltaehkäisy edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja yhteistyötä kaikkien jäsenvaltioiden välillä.

Direktiiviehdotus sisältää paikoin rikosoikeuden alan direktiiveissä vakiintuneesti omaksutusta sääntelystä poikkeavia säännöksiä, joita on neuvotteluissa tarpeen vielä arvioida huolellisesti. Erityisesti ampuma-aseita koskevia rikoksia ja seuraamuksia koskevissa velvoitteissa on elementtejä, jotka eivät ole suoraan sovitettavissa kansalliseen järjestelmään. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että neuvotteluissa pyritään löytämään tasapainoisia ratkaisuja samalla varmistaen, että sääntely on oikeasuhtaista ja rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaista sekä kansallisten järjestelmien sisäistä johdonmukaisuutta kunnioittavaa. Valtioneuvoston tavoin valiokunta katsoo perustelluksi, että EU:n rikosoikeudellisen sääntelyn muotoilemisessa hyödynnettäisiin kansallisen joustonvaran mahdollistavia EU:n aineellisen rikosoikeuden mallisääntöjä. Valiokunta kiinnittää oman toimialansa osalta huomiota seuraaviin seikkoihin.

Ampuma-aseita koskevat rikokset

Direktiiviehdotuksessa määritellään ampuma-aseisiin liittyvät rikokset, jotka jäsenvaltioiden olisi tahallisesti tehtyinä säädettävä rangaistaviksi riippumatta siitä, onko rikos tehty verkossa vai sen ulkopuolella (3 artikla). Valtioneuvoston kirjelmässä (s. 10) esitetyn alustavan arvion mukaan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään ampuma-aserikoksena rangaistaviksi direktiiviehdotuksen mukaiset ampuma-aseiden, niiden olennaisten osien tai ampumatarvikkeiden valmistusta tai kokoamista, rajat ylittävää kauppaa, merkintöjä koskevia tekoja sekä luvatonta hallussapitoa koskevat rikokset.

Direktiiviehdotuksen 3 artiklassa edellytetään lisäksi säädettävän rangaistavaksi ampuma-aseiden, niiden olennaisten osien tai ampumatarvikkeiden valmistusta varten laadittujen digitaalisten teknisten suunnittelutiedostojen luominen, hankkiminen, hallussapito tai jakaminen ilman lupaa. Rangaistavaksi tulisi säätää myös tällaisten suunnittelutiedostojen levittäminen tietoisena siitä, että niitä voidaan käyttää direktiivissä erikseen yksilöityjen ampuma-aseita koskevien rikosten tekemiseen, mukaan lukien tilanteet, joissa teko on tehty vähintään vakavasta huolimattomuudesta. Valtioneuvoston kirjelmän mukaan (s. 10) teknisiä suunnittelutiedostoja koskevat teot ovat valmisteluluonteisia tekoja, jotka eivät ole rikoslain 41 luvun mukaan rangaistavia. Tässä yhteydessä merkityksellisiä ovat myös direktiiviehdotuksen yllytystä ja avunantoa koskevat säännökset (4 artikla). Valtioneuvoston kirjelmässä (s. 10) todetaan, että rikoslain yllytystä ja avunantoa koskevat säännökset eivät kata huolimattomuudesta tehtyjä tekoja siltä osin kuin direktiiviehdotus edellyttäisi digitaalisten teknisten suunnittelutiedostojen levittämisen säätämistä rangaistavaksi myös huolimattomuudesta tehtynä.

Valtioneuvoston kannasta (s. 18) ilmenevällä tavalla suunnittelutiedostojen levittämisen säätäminen rangaistavaksi myös huolimattomuudesta tehtynä olisi pitkälle menevää ja poikkeuksellista rikosoikeudellista sääntelyä, joka vaikuttaisi olevan ristiriidassa

direktiiviehdotuksessa levittämisteolta edellytettävän tietoisuusvaatimuksen ja sääntelylle asetettavan suhteellisuusvaatimuksen kanssa. Myös lakivaliokunta on lausuntokäytännössään aikaisemmin EU-oikeudellisessa sääntely-yhteydessä katsonut, että direktiivin valmisteluvaiheessa on huolellisesti arvioitava, onko törkeästä huolimattomuudesta tehdyn teon rangaistavaksi säätämiselle esitettävissä hyväksyttäviä perusteita (LaVL 34/2022 vp, s. 4, ja LaVL 22/2022 vp, s. 5).

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetut ampuma-aserikoksia koskevat kriminalisoinnit poikkeavat eräiltä osin kansallisesta rikosoikeudellisesta sääntelystä. Valiokunta korostaa sen merkitystä, että direktiiviehdotuksen valmistelussa otetaan asianmukaisesti huomioon rikosoikeudellinen laillisuusperiaate (perustuslain 8 §, EU:n perusoikeuskirjan 49 artikla ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artikla), jonka mukaisesti rikosoikeudellisia säännöksiä valmisteltaessa rikosten tunnusmerkistöt on ilmaistava riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti (ks. esim. LaVL 9/2022 vp, s. 4, LaVL 28/2022 vp, s. 4, LaVL 3/2022 vp, s. 3, LaVL 13/2023 vp, s. 4 ja 6, ja LaVL 4/2024 vp, s. 5). Valtioneuvoston tavoin valiokunta katsoo, että rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta direktiiviehdotuksen rikosten määritelmät edellyttävät lähempää tarkastelua niiden täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden varmistamiseksi.

Lakivaliokunta katsoo, että valmisteluluonteisia digitaalisia teknisiä suunnittelutiedostoja koskevat kriminalisointivelvoitteet ulottaisivat rangaistavan käyttäytymisen alan varsin laajalle. Valiokunta pitää tärkeänä valtioneuvoston kannassa esitettyä huomiota siitä, että digitaalisia teknisiä suunnittelutiedostoja koskevien rikosten sisällyttämistä direktiiviin on harkittava huolellisesti sekä kriminalisointien perusteltavuuden että sisällön kannalta. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että digitaaliseen toimintaan puuttumisen kannalta tehokkaita voivat olla myös muut kuin rikosoikeudelliset keinot.

Rikosoikeudelliset ja muut seuraamukset

Direktiiviehdotus sisältää säännökset luonnollisille henkilöille määrättävistä seuraamuksista (5 artikla). Enimmäisrangaistuksen direktiiviehdotuksessa määritellyistä rikoksista tulisi olla vähintään kahdeksan vuotta valmistusta, kokoamista ja kauppaa koskevista teoista, neljä vuotta merkintöjä koskevista teoista, viisi vuotta hallussapidosta ja kaksi vuotta teknisiin suunnittelutiedostoihin liittyvistä teoista.

Lakivaliokunta toteaa, että seuraamusten tulee olla oikeasuhtaisia niiden tavoitteeseen ja rikoksen vakavuuteen nähden. Kansallisesti enimmäisrangaistus ampuma-aserikoksesta on nykyisin enintään kaksi vuotta vankeutta ja törkeästä ampuma-aserikoksesta enintään neljä vuotta vankeutta. Direktiiviehdotuksessa vankeusrangaistusten enimmäisrangaistukset ovat siten osittain huomattavasti kansallista järjestelmäämme ankarampia. Valtioneuvoston kirjelmässä todetulla tavalla (s. 11) ehdotuksen mukaiset enimmäisrangaistukset edellyttäisivät ampuma-aserikoksen enimmäisrangaistuksen merkittävää korottamista ja myös enimmäisrangaistuksen eriytymistä eri tasoille ampuma-aserikoksen tekotavasta riippuen.

Valiokunta katsoo, että valtioneuvoston kannassa on aiheellisesti kiinnitetty huomiota direktiiviehdotuksen vankeusrangaistusten tasoon. Valiokunta toteaa aiempaan

lausuntokäytäntöönsä viitaten, että direktiivin neuvotteluvaiheessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että direktiivi ei sisällä sellaisia rangaistusasteikkoihin kohdistuvia vaatimuksia, jotka eivät sovi kansallisen rikoslainsäädännön systematiikkaan, ja että rangaistustasojen määrittelyssä tulee kunnioittaa jäsenvaltioiden kansallisten rangaistusjärjestelmien sisäistä johdonmukaisuutta (ks. esim. LaVL 4/2024 vp, s. 6, LaVL 13/2023 vp, s. 7, LaVL 5/2023 vp, s. 5, LaVL 17/2022 vp, s. 5 ja 6, LaVL 2/2022 vp, s. 7, LaVM 9/2021 vp, s. 4, LaVL 7/2021 vp, s. 9 ja 10, LaVL 15/2017 vp, s. 4, LaVM 29/2014 vp, s. 3, ja LaVL 16/2013 vp, s. 3 ja 4).

Direktiiviehdotus sisältää luonnollisille henkilöille myös lisäseuraamuksia, jotka eivät Suomen lainsäädännön mukaan voi tulla kysymykseen rikoksen seuraamuksena tai siitä johtuvana toimenpiteenä. Valtioneuvoston kirjelmästä (s. 16) ilmenevällä tavalla kansallisen lainsäädännön kannalta ongelmalliseksi voisivat muodostua esimerkiksi ehdotuksessa tarkoitettu kielto toimia oikeushenkilössä tietyssä asemassa, jos kohta edellyttäisi pysyvää kieltoa, sekä väliaikainen kielto asettua ehdolle julkiseen virkaan. Valiokunta pitää tärkeänä sen varmistamista, että lisäseuraamusten määrittelyyn jää riittävästi kansallista liikkumavaraa.

Lisäksi direktiiviehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi ulottaa oikeushenkilön vastuu direktiivissä tarkoitettuihin rikoksiin. Kansallisesti oikeushenkilön rangaistusvastuuta ei ole liitetty aserikoksia koskevassa rikoslain 41 luvussa mihinkään luvun rikokseen. Direktiiviehdotuksen mukaan oikeushenkilölle määrättävän sakon enimmäismäärän vähimmäistaso määräytyisi rikostyypistä riippuen siten, että se olisi joko 20 prosenttia oikeushenkilön maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta tai 10:ta miljoonaa euroa vastaava määrä taikka vastaavasti 10 prosenttia oikeushenkilön maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta tai 5:tä miljoonaa euroa vastaava määrä, sen mukaan kumpi näistä on korkeampi. Ehdotettu sääntely poikkeaa merkittävästi kansallisesta järjestelmästämme. Sakkojen määräytymiseen liittyvät maailmanlaajuista kokonaisliikevaihtoa koskevat prosenttimäärät ovat myös selvästi ankarampia verrattuna siihen, miten vastaavan kaltaisesta seuraamuksesta on viime aikoina säädetty muissa EU:n rikosoikeudellisissa instrumenteissa (ks. mm. LaVL 34/2022 vp ja LaVL 28/2022 vp).

Valtioneuvoston tavoin lakivaliokunta katsoo, että oikeushenkilön rangaistusvastuun liittäminen ampuma-aseisiin liittyviin rikoksiin on lähtökohtaisesti mahdollista. Edelleen valtioneuvoston tavoin valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä kansallisen liikkumavaran säilyttämistä siten, että oikeushenkilöillekin määrättävien seuraamusten ja toimenpiteiden järjestelmä muodostaa kansallisesti selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden. Seuraamuksista EU-tasolla säädettäessä tulisi ottaa huomioon, että myös EU:n tasolla sääntely on mahdollisimman johdonmukaista.

Koventamis- ja lieventämisperusteet

Direktiiviehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden olisi toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tiettyjä asianhaaroja voidaan pitää lieventävinä asianhaaroina rangaistuksen määräämisessä (9 artikla). Toisin kuin direktiiviehdotuksen 8 artiklassa tarkoitettujen raskauttavien asianhaarojen kohdalla riittävää ei olisi, että kansallisesti säädetään vähintään yhdestä ehdotuksessa mainitusta lieventävästä asianhaarasta. Suomessa koventamis- ja lieventämisperusteista säädetään rikoslaissa (rikoslain 6 luvun 5 ja 6 §) yhtenevin perustein kaikkien rikosten osalta. Rikoslain koventamis- ja lieventämisperusteita koskevat säännökset

eivät lähtökohtaisesti tunnista tiettyjä yksittäisiä rikostyyppejä koskevia erityisiä säännöksiä. Suomen rikoslaissa ei esimerkiksi säädetä rangaistuksen lieventämisperusteeksi direktiiviehdotuksessa tarkoitettua muiden rikoksentekijöiden tunnistamista tai oikeuden eteen tuomista.

Lakivaliokunta on aiemmassa lausuntokäytännössään suhtautunut kielteisesti rikoslajispesifeihin koventamis- ja lieventämisperusteisiin (ks. mm. LaVL 9/2022 vp, s. 4 ja 5, LaVL 34/2022 vp, s. 5, LaVL 13/2023 vp, s. 8, ja LaVL 4/2024 vp, s. 7). Seikkaperäisten säännösten sisällyttäminen EU:n rikosoikeudelliseen sääntelyyn tällaisista kysymyksistä voi olla haastavaa, sillä kansallinen järjestelmä voi näiltä osin poiketa merkittävästi EU-tason sääntelystä.

Edellä todetun perusteella lakivaliokunta katsoo, että direktiiviehdotuksen neuvotteluissa on perusteltua pyrkiä siihen, etteivät ehdotetut säännökset edellytä rikoslajispesifisiä koventamis- ja lieventämisperusteita ja että käyttöön ei tarvitse ottaa kansalliselle lainsäädännölle vieraita sellaisia perusteita. Tällaisten seuraamusten ja toimenpiteiden osalta on pyrittävä riittävän kansallisen liikkumavaran säilyttämiseen. Valtioneuvoston tavoin valiokunta pitää perusteltuna, että EU:n rikosoikeudellisen sääntelyn muotoilemisessa hyödynnettäisiin myös tältä osin kansallisen joustonvaran mahdollistavia EU:n aineellisen rikosoikeuden mallisääntöjä.

Viranomaisten koordinaatio ja yhteistyö

Direktiiviehdotuksessa velvoitetaan jäsenvaltiot toteuttamaan toimivaltaisten viranomaisten välistä koordinointia ja yhteistyötä muun muassa siten, että jäsenvaltiot nimeävät yksittäisen kansallisen ampuma-asealan yhteyspisteen (15 artikla). Tällaisella yksiköllä tulisi ehdotuksen mukaan olla asianmukainen rakenne ja riittävästi henkilöstöä ja resursseja. Valtioneuvoston kirjelmässä (s. 13) todetuin tavoin artiklan täytäntöönpano saattaa Suomessa edellyttää poliisissa tämän tehtäväkokonaisuuden nykyisten vastuiden, rakenteiden ja menettelyjen uudelleenarviointia sekä niiden mahdollista uudelleenjärjestämistä.

Kirjelmästä ilmenevän valtioneuvoston kannan mukaan (s. 18) neuvotteluissa on pyrittävä siihen, että direktiivin sääntely ei aiheuta tarpeetonta hallinnollista ja kustannuksia aiheuttavaa taakkaa koskien esimerkiksi kansallista koordinaatiota ja yhteistyötä ja niihin liittyvää kansallista ampuma-asealan yhteyspistettä sekä tilastotietojen keräämistä ja toimittamista ja että direktiivin sääntely on mahdollisimman hyvin sovitettavissa yhteen jo olemassa olevien kansallisten järjestelmien kanssa.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja korostaa, että neuvotteluissa on pyrittävä siihen, että direktiivin sääntely ei aiheuta tarpeetonta hallinnollista ja kustannuksia aiheuttavaa taakkaa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen lakivaliokunnan vakiintuneen EU-rikosoikeutta koskevan lausuntokäytännön huomioon ottamista.

Helsingissä 23.4.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
jäsen Pekka Aittakumpu ps
jäsen Aleksi Jäntti kok
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Jani Kokko sd
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Susanne Päivärinta kok
jäsen Mika Riipi kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Julia Höyhtyä